

De aanstelling van kapelaan Ceijssens in Zolder, 1727

Rombout Nijssen

In de achttiende eeuw, en wellicht ook al in de voorgaande eeuwen, was de zielzorg in Zolder toevertrouwd aan de pastoor en aan een kapelaan. De pastoor van Zolder werd destijds voor zijn diensten ruim vergoed. Hij had onder meer recht op een deel van de opbrengst van de tienden in het dorp, op de opbrengst van pachten voor landerijen die tot het patrimonium van de pastorij behoorden, op de jaarlijkse renten die tot het patrimonium van de pastorij behoorden en op vergoedingen die verbonden waren aan het uitvoeren van erediensten voor jaargetijden¹. Het recht om de pastoor aan te stellen behoorde toe aan de abt van Averbode.

Voor de vergoeding van de kapelaan was een andere regeling uitgewerkt. Hij genoot de inkomsten uit landerijen en renten die tot het domein van de kapelanij² behoorden, een domein dat veel bescheidener was dan dat van de pastorij, de inkomsten van bepaalde stichtingen en vooral een loon dat hem uit de gemeentekassen van Zolder Dorp, Voort en Boekt betaald werd. Aangezien de gemeentenaren de kapelaan betaalden, hadden zij ook zeggenschap bij de keuze van de kapelaan. Een notariële akte uit 1727, die bewaard wordt in het archief van het kasteel van Vogelsanck, leert ons hoe de kapelaan werd aangesteld en wat zijn takenpakket inhield.

Op 13 augustus 1727 verschenen zes afgevaardigden van de gemeentenaren van Zolder, pastoor van den Dwije van Zolder, kerkmeester Jan Willekens, armenmeester Anthoen Vervaert en de schepenen Malsen en Wendelen van Zolder samen met de priester Petrus Franciscus Ceijssens voor notaris Wendelen. Zolder telde in die tijd drie bewoningskernen, het Dorp, Voort en Boekt, die *wagens* genoemd werden en die ieder een eigen gemeentekas hadden. Viversel was een zelfstandige parochie en was niet betrokken bij het aanstellen van deze kapelaan. De *Dorpwagen* werd vertegenwoordigd door haar burgemeester Thomas Schops en de *gezworene* Floreis Heelers. Voor de *Voortwagen* waren burgemeester Florens de Malsen en *gezworene* Jan Nulens aanwezig en de twee burgemeesters Jan Reijners en Jan van Haudt van Boekt vertegenwoordigden hun *wagen*.

Tegenover de notaris verklaarde het gezelschap met expliciete instemming van pastoor van den Dwije *den eerwerden heer* Petrus Franciscus Ceijssens voor een jaar *tot hunnen cape-laen oft vroeghmissheer* aan te stellen. De kapelaan zou *alle sondagen en heilighedagen*

een vroegmis moeten opdragen, iedere vrijdag moest hij een bijzondere mis zingen ter ere van het Heilig Kruis of van de Passie van Jezus en iedere zaterdag moest hij een mis ter ere van Onze-Lieve-Vrouw lezen, die de *Beata* genoemd werd. Bovendien moest hij iedere zondag de *Sancta Barbara* lezen, een eredienst waarover de tekst geen bijzonderheden bevat. Voorts werd van hem verwacht dat hij om de veertien dagen een *misse van requiem* zou opdragen voor de zielenrust van meester Jan Veltmans. Wijlen meester Veltmans had daarvoor een legaat nagelaten, uit de opbrengst waarvan de kapelaan vergoed zou worden voor deze missen. Tot slot moest de kapelaan ook de verplichtingen vervullen die voortkwamen uit *die connexitijdt van het beneficie Marie aen die capelannieschap*. Dat betekent dat aan het kapelaanschap in Zolder inkomsten verbonden waren uit een stichting ter ere van Onze-Lieve-Vrouw, die in deze akte niet gespecificeerd zijn, en waarvoor de kapelaan bepaalde diensten moest verrichten die in de akte evenmin verduidelijkt worden. Wellicht wisten alle betrokkenen ook zonder die verduidelijking wel waarover het ging.

In ruil voor al dat werk zou de kapelaan genieten van alle inkomsten die verbonden waren aan de stichtingen van de missen en andere erediensten die hij moest doen, dit *in vugen ende maniren* zoals ook zijn voorganger *den heer capelaen heer Joannes Heckers genoten en geprofitert heeft*. Bovendien zou de kapelaan jaarlijks uit de kas van ieder van de drie wagens dertig gulden krijgen, de helft met kerstmis en de helft met Sint-Jansmis of 24 juni. Die dag, 24 juni 1728 dus, zou *dese hure expireren* en zou er een einde komen aan de eerste aanstelling van kapelaan Ceijssens. Indien beide partijen dan een verdere samenwerking nog zouden zien zitten, zou zij kunnen worden verlengd of *geprolongert*.

Een laatste bepaling in de overeenkomst heeft betrekking op een verplichting voor de kapelaan in geval de streek getroffen zou worden door een besmettelijke ziekte: *offter enige contagiouse siecte quam (dat Godt verhude) sal den heer capelaen daer voor niet gaen, opdat die ongefacterde eenen suyveren priester mogen hebben*. De kapelaan verbond er zich dus toe in dat geval niet de zorg voor de zieken op zich te nemen, zodat degenen die nog niet besmet waren beroep konden blijven doen op de diensten van een niet besmette priester.

Ceijssens verklaarde akkoord te zijn met deze voorwaarden, waarna de notaris de akte kon opstellen. Nadat hij haar had laten tekenen door de pastoor, de kapelaan en twee getuigen - Helena Vermeylen en Geert Iven die met een kruisje tekende - tekende hij de akte ook zelf.

Tekstuitgave: *Archief van het kasteel van Vogelsanck*, nr. 107

Op heden den 13 augusti 1727 comparerende voor mij secretaris der justitie Solder en notaris ondergeschreven, Thomas Schops, moderne borgemeester van den Dorpwagen, geassistent met Floreïs Heelers, gesworen, Florens de Malsen, modernen borgemeester van den Voortwagen, geassistent met Jan Nulens geswooren, item Jan Reijners ende Jan van Haudt moderne borgemeesters van den Boucktwagen, Jan Willekens kerckmiester ende

Anth
rante
pasta
pene
Petri
se hij
alle s
te sin
viert
volge
ten w
ander
van a
nes F
de vo
kerse
expir
enige
gaen.
toeco
ditier
Iven
[gete
F.G.
Petru
Helen
Dit is
Quoa
in fid

1 Ve
Ha
2 Ve
Ha
3 He
en

Adres
Rijks
Bamp
3500

Limb

Anthoen Vervaert armermiester, met consent der selver, soo sij verclaren, welcke compananten met overstaen ende aggreatie van den eerwerden heer van den Dwije, modernen pastoor alhier, item met overstaen van seigneur Malsen ende Wendelen, respective schepenen alhier, declareren gehuert te hebben soo sij huren midts desen den eerwerden heer Petrus Franciscus Ceijssens tot hunnen capelaen oft vroeghmissheer, welcke vroeghmisse hij sal schuldigh sijn te lesen voor die onderdanen alle sondagen en heilighedagen, alle sondagen de Sancta Barbara, ende daer beneffens sal verobligert sijn alle vrijdagen te singen die misse de Sancta Cruce oft humiliavit³, saderdaeghs de beata te lesen en alle vierthien dagen te lesen een misse van requiem voor die sile van meester Jan Veltmans, volgens sijn legae, sonder voorder enige obligatie te hebben uuyt cracht deser huringe, ten waere die connexijt van het beneficie Marie aen die capelannieschap geconnectert, anders iet was medebrenge, waervoor hij sal geniten ende profiteren allen die profyten van de voorsschreven fundatien in vugen ende maniren soo den heer capelaen heer Joannes Heckers genoten en geprofitert heeft. Ende daerenboven sal iederen borgemiester van de voorsschreven drij wagens hem jaerlijx geven dertigh gulden, te betalen die helfft te kersemisse ende die resterende ander helfft te Sint-Janssemisse, als wanneer dese hure sal expireren, ten ware met beliven van partijen voorders woorde geprolongert. Item offer enige contagieuse siecte quam (dat Godt verhude) sal den heer capelaen daervoor niet gaen, opdat die ongefacterde eenen suyveren priester mogen hebben, welck alles den heer toecomende capelaen alnu present heeft geacceptert ende voor het volbrengen deser conditien heeft hem daervoor verobligert ter presentien van Jof. Helena Vermijlen ende Geert Iven als geloeffbare getuygen ende mij 't selve stipulerende.

[getekend:]

F.G. Vandendweye pastor

Petrus Franciscus Ceijssens

Helena Vermijlen getuijgen

Dit is + het handtmerck Geert Iven getuijgen niet voorders konnende schrijven.

Quod attestor M. Wendelen, secretarius et notarius ad praemissa rogatus atque requisitus in fide subscripsit.

1 Voor een overzicht van de inkomsten van de pastoor van Zolder in de periode 1776-1797, zie Rijksarchief Hasselt, *Oud kerkarchief van Zolder*, nr. 4.

2 Voor een overzicht van de inkomsten van de kapelaan van Zolder in de periode 1759-1811, zie Rijksarchief Hasselt, *Oud kerkarchief van Zolder*, nr. 5.

3 Het introitus (eerste gezang/gebed) van de mis van het H. Kruis begint met de woorden *Nos autem gloriari* en dat van de mis van de passie van Jezus met de woorden *Humiliavit semetipsum Dominus*.

Adres van de auteur:

Rijksarchief

Bampsiaan 4

3500 Hasselt